

Művészet és vallás

II. János Pál pápa levelet írt a művészeknek. Korábban már írt hasonló műfajban a gyermekeknek, a családoknak és a nőknek. A levél nem az enciklikák emelkedett hangú stílusát követi. Jóval közvetlenebb és személyesebb: a pápa kitér saját meglátásaira krakkói professzor korából, hivatkozik lengyel költőkre, idézi Platont és Nicolaus Cusanust, Claudelt és Chagallt. A „kalokagathia” görög eszményét követve állítja, hogy a szépség és a jóság szoros kapcsolatban áll egymással. Szorosabb együttműködésre hívja meg a művészeket. Az egyháznak szüksége van a művészetekre, mondja a pápa, s számos történelmi példával igazolja állítását. A tétel ellenkezőjét kérdés formájában fogalmazza meg: szüksége van-e a művészetnek is az egyházra? A válasz igenlő: a művészet a lélek benső világát tárja fel, ebben pedig a vallások, köztük főleg a zsidó-keresztény kinyilatkoztatás kínálkoznak a legtapasztaltabb kalauznak.

A pápa párhuzamba állítja egymással a teremtő Istent és a teremtő művészt. Isten minden embert alkotásra hív meg: felelős döntéseivel kell széppé és jóvá formálnia az életét. A művészek azonban sajátos tehetséget kaptak arra, hogy szépet alkossanak. Munkájukkal így a világot szépnek és jónak teremtő Isten nyomába lépnek, s műveikkel szebbé tehetik az ember életét.

Korunkban egyre sürgetőbbben és hangosabban szólalnak meg figyelmeztető hangok: az emberiség egyre veszedelmesebben pusztítja környezetét és önmagát, rombolja az őt körülvevő természetet és a benső lényegét adó emberséget.

Kik állnak útjában e pusztulásnak? Ki mutat kivezető utat?

A kereszténységnek — akárcsak az első századok római birodalmában — ma úgy kell hirdetnie az Evangéliumot, hogy „inkulturálja” azt, belegyökereztesse a mai kultúrába, alkalmazza körünk viszonyaira: segítse fenyegetett emberségünk megmentését.

Ezt a feladatot nem tudja egyedül elvégezni. Segítségül kell hívnia a kultúra legkülönbözőbb területein tevékenykedőket: pszichológusokat és szociológusokat, közgazdászokat és kultúrantropológusokat. Segítségül kell hívnia a művészeket is, akik „megszólaltatják a megváltás egyetemes vágyát”.

A művészet pedig nem engedheti meg magának, hogy csak „a romlás virágait” teremje. Nem válhat öncélú játékká, amely azáltal kíván meghökkenítő hatást elérni, hogy szétrombolja azt, amit előző korok alkottak, és így mutassa be az ember világának szét hullását. A művész is ember, alkotása az emberi kultúrának része. Felelős az emberért, osztozik tehát abban a felelősségben, amelyet az egyház vállal az emberiségért. „Világunknak szüksége van a szépségre, hogy el ne süllyedjen a kétségbeesésben.”